

2. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#>.
3. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 25, ст.283. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
4. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
5. Свобода світогляду і віросповідання / Конституційний Суд України // Каталог юридичних позицій Каталог юридичних позицій Конституційного Суду України (права, свободи і обов'язки людини і громадянина)
6. КАС ВС розглянув спір між релігійними громадами щодо порядку користування культовими спорудами, які перебувають у власності держави, 23 листопада 2020, 16:12 URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1027378/>
7. Якімова Анастасія: Заборона дискримінації на роботі за релігійними переконаннями: відповіді на поширені питання / Лекція, 14.02.2024

*Кузнєцова Валерія Юріївна,
курсантка 205 навчальної групи ННІ №1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чеханюк Леся Володимирівна,
старший викладач кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

СПІВПРАЦЯ ЄС ТА УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

Повномасштабне вторгнення з боку російської федерації, що розпочалося 24 лютого 2022 року на території України, змусило мільйони людей покидати свої домівки, міста, країну та вирушати в невідомі простори. Насамперед, українці масово виїжджали на безпечні території нашої країни, а звідти переміщалися за кордон, в найближчі європейські держави. Актуальним для біженців були питання приживання, харчування, лікування, навчання тощо, задля вирішення яких Європейський Союз прийняв цілу низку правових актів, які значно покращили становище таких осіб, адже на момент прийняття їх уже було чимало.

Рівень підтримки українських біженців у ЄС залишається на високому рівні, хоч і знизився порівняно із 2022 роком. При цьому, схвалюють прийом втікачів від війни з України у 2023 році 79 % громадян країн ЄС, в той час як у 2022 році їх було понад 88% [1].

У 2023 році за надання притулку українцям висловлювалася така частка респондентів у країнах ЄС: Фінляндія – 92 %; Швеція – 89,3 %; Іспанія – 87,9 %; Італія – 85,5 %; Польща – 84,7 %; Румунія – 83,1 %; Ірландія – 79,2 %; Нідерланди – 78,4 %; Угорщина – 77,5 %; Франція – 76,4 %; Німеччина – 73,6 % [1].

Така підтримка з боку країн Європи є надзвичайно важливою для громадян нашої держави, оскільки соціальна і моральна підтримка така ж цінна як і матеріальна допомога. Тому згода на надання притулку показує, що громадяни інших держав, хоч і не всі, не проти перебування біженців на їх території і будуть проявляти до них лояльне ставлення.

Після військового вторгнення Росії у лютому 2022 року ЄС відреагував миттєво і продемонстрував дієву солідарність, підтримуючи людей, які потребують допомоги. Це включало безпосередню гуманітарну допомогу, екстрену допомогу в сфері цивільного захисту, підтримку на кордоні, а також надання захисту тим, хто рятується від війни [2].

Вперше у своїй історії Європейський Союз ввів у дію Директиву про тимчасовий захист, яка запроваджує нормативно-правові положення для допомоги у врегулюванні масового прибуття людей. Водночас Європейська комісія негайно розпочала координацію з країнами ЄС для збору інформації про ситуацію на місцях та запобігання торгівлі людьми [2].

Генеральний директорат з питань міграції і внутрішніх справ координує Платформу солідарності, яка об'єднує країни ЄС, міжнародних партнерів та агенції ЄС для забезпечення імплементації Директиви про тимчасовий захист. План ЄС із забезпечення готовності до міграції та кризових ситуацій залучено до збору важливої інформації, як-от прибуття біженців, щоб належним чином стимулювати заходи з врегулювання міграційних процесів [2].

Європейський Союз доклав багато зусиль задля врегулювання ситуації пов'язаної з активним рухом осіб, які вимушено покидають територію України. Оскільки в перші дні повномасштабного вторгнення виникало чимало проблем під час перетину кордону, пошуку тимчасового або постійного житла і засобів для існування, допомога та підтримка країн ЄС відіграла в цей момент значну роль.

Платформа солідарності створена для забезпечення положень Директиви про тимчасовий захист у тісній співпраці з усіма згаданими нижче сторонами. Її роль полягає у моніторингу потреб, визначених у країнах ЄС, та в координації оперативного реагування. Платформа солідарності також є загальним форумом для обговорення з метою сприяння реалізації плану з 10 пунктів, представленого Комісією після надзвичайного засідання Ради з питань правосуддя та внутрішніх справ від 28 березня 2022 року. Платформа солідарності продовжує доводити свою корисність у загальній координації заходів з реагування ЄС на російську агресію проти України, пропонуючи неформальний простір, як правило, онлайн-простір для нарад, з метою швидкого узгодження ключовими зацікавленими сторонами оперативних та політичних відповідей [2].

Платформа солідарності, координована генеральним директоратом з питань міграції і внутрішніх справ, об'єднує: країни ЄС; держави-учасниці Шенгенської угоди; агентства ЄС (зокрема Агентство ЄС з питань притулку,

Європейське агентство прикордонної і берегової охорони Frontex та Європол); МОМ, УВКБ ООН та інших партнерів, включно з організаціями громадянського суспільства в конкретних форматах зустрічей; українські державні органи; міжнародних партнерів. Співпраця з міжнародними партнерами відіграє ключову роль. Партнери ЄС, як-от США, Канада і Сполучене Королівство, беруть участь у засіданнях Платформи солідарності, присвячених міжнародному співробітництву. Крім того, велике значення має залучення українських державних органів в Україні, українських посольств і консульств в державах-членах ЄС. Платформа солідарності регулярно залучає українські державні органи для оцінки потреб та вирішення потенційних проблем, з якими стикаються громадяни України в країнах ЄС [2].

За прогнозом Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), в умовах затяжної війни чисельність українських біженців війни в Європі в 2024 році залишатиметься значною і становитиме 5,9 млн осіб (у т. ч. близько 1,3 млн – у Росії та Білорусі); ще 400 тис. – у неєвропейських країнах. При цьому серед них жінок працездатного віку (18–59 років) – 39 %; дітей до 18 років – 38 %; осіб, старших 60 років – 14 %; чоловіків – 10 %. 51 % біженців мають вищу освіту і 28 % – спеціальну [3].

Водночас уряди приймаючих країн, враховуючи тривалість перебування біженців на їхній території, мають дедалі більші виклики соціально-економічного характеру, зумовлені витратами, необхідними для надання допомоги українцям. На певних напрямках посилюються негативні настрої у суспільстві, що призводить до відповідних змін у політиці цих країн. Хоча українці користуватимуться тимчасовим захистом і правами, які він надає, до березня 2025 року, багато країн скорочують програми допомоги та очікують від біженців переходу на самозабезпечення, а деякі країни (Швейцарія, Ірландія, Норвегія, Чехія) готові платити компенсацію тим українцям, які повертаються в Україну [3].

Відповідно до зазначеного вище, становище біженців у березні 2025 року може значно погіршитись, деякі можуть залишитись знову без змоги «мати дах над головою» і засобів для існування, що згодом призведе до вкрай важкого перебування таких осіб в таких країнах, оскільки не всі можуть повернутись в Україну через небезпечну ситуацію, яка склалася в умовах сьогодення.

За таких умов Україні та країнам-партнерам у тісній співпраці необхідно шукати підходи, які б ураховували інтереси України, країн перебування та самих мігрантів. Цього можна було б досягти, якби інтеграція українських біженців у приймаючих країнах відбувалася таким чином, щоб не лише поліпшити їхнє становище в країні перебування, а й забезпечити сприятливіші умови реінтеграції у разі їхнього рішення повернутися в Україну. Це передбачає навчання та перекваліфікацію, передусім за спеціальностями, необхідними для повоєнного відновлення України, які водночас є затребуваними на ринку праці країн перебування, активне вивчення мов, тобто накопичення людського капіталу біженців, що сприятиме їхньому життєвому успіху незалежно від місця подальшого проживання [3].

Тому на даний момент, постає нове питання щодо продовження дії Директиви про тимчасовий захист до офіційного закінчення війни в Україні і активної інтеграції біженців в суспільство іноземних держав під час війни на нашій території, оскільки у багатьох людей поки що не має можливості повернутися додому.

І, нарешті, необхідна подальша співпраця між зацікавленими сторонами для створення правової бази для легальної міграції та транскордонної мобільності українців в Європі після закінчення війни. Досвід багатьох міграційних потоків дає підстави для припущення, що українські біженці після закінчення війни будуть менш охоче залишатися за кордоном і активніше повертатися на Батьківщину у разі впевненості, що, за потреби, зможуть знову виїхати за кордон. Для успіху взаємовигідної співпраці України та країн перебування у вирішенні подальшої долі вимушених мігрантів необхідне усвідомлення, що створення умов для інтеграції та повернення біженців має бути важливим складником допомоги Україні в повоєнному відновленні [3].

Підсумовуючи, можна впевнено сказати, що Європа відіграла досить важливу роль у допомозі українцям, які вимушено втікали від війни. Насамперед, країни Європейського Союзу у перший же день масово приймали у себе на території мільйони українських біженців, надавали їх прихисток та різноманітну допомогу, яку вони потребували у такий важкий момент для України і всього демократичного світу, а також приймали нормативні акти, які були спрямовані на врегулювання такої допомоги. Тому співпраця ЄС та України є необхідною і важливою в умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. У яких країнах ЄС найбільше підтримують прийом українців: дослідження. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/u-iakykh-krayinakh-yes-naybilshe-pidtrymuiut-pryyom-ukrayintsiv-doslidzhennia/> (дата звернення: 12.05.2024)
2. Регулювання міграції: Прийом біженців з України. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_uk (дата звернення: 12.05.2024)
3. Українські біженці війни в Європі: між інтеграцією та поверненням. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/ukrayinski-bizhentsi-viyny-v-yevropi-mizh-intehratsiyeyu-ta> (дата звернення: 12.05.2024)